

Motion till riksdagen

1989/90:U204

av Bengt Westerberg m.fl. (fp)

Effektivare bistånd

Sammanfattning

Biståndet bör höjas med 400 milj.kr. Ett angeläget utvecklingssamarbete med Östeuropa bör ligga utanför enprocentsramen som är ett moraliskt bindande åtagande gentemot de fattiga länderna.

Filippinerna, Uganda, Namibia och Costa Rica föreslås bli nya programländer. Ökade anslag föreslås bl.a. för enskilda organisationer och för miljöinsatser.

En starkare inriktning på mänskliga rättigheter, demokrati och en friare ekonomi i u-länder föreslås. FN:s flyktingkommissarie föreslås få en höjning med 100 milj.kr. utöver regeringens förslag. Ett nytt anslag för humanitärt bistånd i Asien bör införas.

1. Inledning

Varje minut dör 18 barn under fem år av svält. Lika skakande siffror skulle kunna redovisas vad gäller sjukdomar och undernäring bland de människor som överlever.

Men vid sidan av de siffror som speglar katastroferna finns det också andra, ljusare tecken: Medellivslängden i tredje världen har ökat med närmare 50 % sedan 1950, barnadödligheten har halverats. Några få u-länder har lyckats ta sig upp ur fattigdomens kvicksand.

Klyftan mellan rika och fattiga länder ökar. Den ekonomiska utvecklingen i många u-länder är mycket svag. Ofta håller den inte ens jämna steg med befolkningsutvecklingen.

De omfattande oljeprishöjningarna i mitten av 1970-talet och särskilt 1979 drabbade de oljeimporterande u-länderna särskilt hårt. Till detta kommer att i-länderna bedrivit en ekonomisk politik med starka handelsbegränsande åtgärder som slagit hårt mot både råvarupriser och övrig u-landsexport. För u-länderna har det inneburit vikande exportmarknader, låg tillväxt i produktionen, försämrade bytesförhållanden, allt större betalningsunderskott, en svår knapphet på valutor och växande skuldproblem.

Åttioatalet innebar en fortsatt kraftig påfrestning på de icke oljeexporte-

rande u-länderna, särskilt Afrika söder om Sahara, där tillväxten per capita var negativ i många länder. Terms of trade försämrades kraftigt genom att råvarupriserna sjönk till rekordlåga nivåer i mitten av 80-talet. Skillnaderna är dock stora och flera asiatiska länder har haft kraftig tillväxt. Skuldtjänst-problemen för många u-länder, inte minst de fattigaste, fortsätter att vara enorma även om skulderna nu ökar långsammare eller t.o.m. minskar.

De lägre räntorna och lägre oljepriserna har gynnat många u-länder. Det sista året har också världshandeln och metallpriserna ökat kraftigt. Det är dock osäkert om denna trend håller i sig. Räntorna och oljepriset har åter gått upp. De allt mer fluktuerande varupriserna, växelkurserna och räntorna gör det också allt svårare för u-länderna att föra en kraftfull utvecklingspolitik.

Handeln med u-länderna och framför allt de villkor under vilka den bedrivs har en vida större betydelse för dessa än u-landsbiståndet. Det gäller i särskilt hög grad de 50 u-länder som inte hör till gruppen de allra fattigaste. Många av dessa har lyckats öka sin export, men både exporten av industrivaror och i synnerhet exporten av jordbruksvaror utsätts för omfattande handelshinder från de industrialiserade staternas sida. En liberalisering av världshandeln skulle få en utomordentligt stor betydelse särskilt för dessa länders fortsatta utvecklingsansträngningar.

U-ländernas samlade utlandsskuld beräknas nu ligga på 1300 miljarder dollar. Höga realräntor, den länge mycket höga dollarkursen och stagnerande exportintäkter ledde under 1980-talet till ett smärtsamt uppvaknande för de u-länder som utnyttjade 1970-talets goda lånevillkor till att skuldsätta sig i stor omfattning.

Sedan 1981 har en dramatisk nedgång skett i kreditgivningen till de fattiga länderna. Efter 1982 har också nettoflödet av resurser gått från u-länder till i-länder. Allt fler u-länder har hamnat i akuta betalningskriser och därmed förlorat sin kreditvärdighet. För de allra fattigaste u-länderna, särskilt de i Afrika, rör det sig om mindre skuldbelopp, men kombinationen av hög befolkningstillväxt, svag tillväxt och export samt de stora skulderna gör deras situation än mer desperat.

Biståndet till de fattiga länderna har stagnerat. Trots löftena i FN ligger OECD-staternas bistånd sedan 1970 kvar på en nivå av endast hälften av de 0,7 % av BNP som utlovats.

För många av de fattigaste u-länderna, särskilt i Afrika söder om Sahara, har utvecklingen under senare år varit negativ. Befolkningsökningen har ökat snabbare än livsmedelsproduktionen. Många u-länder har fört en jordbrukspolitik som missgynnat ökad produktion. Stadsbefolkningens livsmedelskonsumtion har subventionerats genom låga priser, vilket hämmat livsmedelsproduktionen. Den inhemska valutan har övervärderats och investeringsvolymen sjunkit inom jordbrukssektorn.

De senaste årens svältkatastrofer har visat att många u-länder inte ens under normala skördeår längre klarar av att föda sin växande befolkning. Mot denna bakgrund är befolkningsexplosionen i de fattigaste länderna oroväckande. Med en befolkningökning på mellan 3 och 4 % kommer många av de fattigaste länderna att fördubbla sin befolkning på ca 25 år.

Kopplingen mellan ekonomi och miljö är sällan så tydlig som i u-länderna. Befolkningsutvecklingen har lett till en allt kraftigare ekologisk utarmning av u-ländernas landsbygd. Allt mer odlingsbar mark tas i anspråk för jordbruk. Marken exploateras allt hårdare, vilket medför sjunkande avkastning och fattigdom. Befolkningen blir tvungen att skövla skogar och vegetation för att livnära sig.

Till detta kommer att ved ofta utgör den enda energi- och bränslekällan för människor i u-länder. Följden blir ökenutbredning och därmed en minskning av den jord som är beboelig för den växande befolkningen. Jordförstöringen medför i sin tur att översvämningar och andra naturkatastrofer ökar i omfattning. Rader av växt- och djurarter står inför sin omedelbara utrotning på många håll i tredje världen. Skövlingen av regnskogarna fortsätter.

Den ökande befolkningen och de försämrade jordbruksvillkoren på landsbygden medför en stor inflyttning till städerna, främst av män. U-ländernas storstäder genomgår en explosiv tillväxt. Dessa städer saknar nästan helt förutsättningar att förse den växande befolkningen med sysselsättningstillfällen och bostäder. Den sociala misären växer lavinartat. På detta följer växande kriminalitet och på sikt säkert politisk och social oro som kan ointetgöra varje ansträngning till utveckling. De allvarliga miljöproblemen i många av dessa städer bidrar också till omänskliga levnadsvillkor.

Endast ett par av världens fattigaste stater, bl. a. Indien, har flerpartiparlamentarism. De allra flesta är militärdiktaturer eller enpartistater. Detta har, i kombination med krig och svält, bidragit till att den överväldigande delen av världens ca 16 miljoner flyktingar kommer från u-länder. Det finns skäl att vara starkt kritisk mot de militära satsningar många u-länder gör.

Läget är idag särskilt allvarligt för många av de u-länder som valt att föra en starkt planerad och på importsubstitution inriktad ekonomi. Ofta har man med hänvisning till sociala hänsyn sökt motverka marknadsekonomiska faktorer. Effekten har emellertid blivit den motsatta, bl. a. att produktionen av nödvändighetsvaror hindrats, vilket främst drabbar de allra fattigaste. Resurskrävande och centraldirigerade planeringsapparater har vuxit upp som motverkar den ekonomiska utvecklingen och gynnar intressegrupper.

I flertalet av dessa länder pågår nu en nödvändig kursomläggning. Det finns all anledning för Sverige att på olika sätt, bl. a. med biståndsinsatser som kan lindra verkningarna, stödja sådan utveckling. Bristen på valuta och de inhemska besparingar som följer i skuldkrisens spår får omedelbara återverkningar för fattiga grupper, bl. a. genom svårigheterna att hålla skolor och sjukhus i gång. Utan skuldåtgärder, förbättrade exportmöjligheter, ökat bistånd, en sundare ekonomisk politik och en ökad ekonomisk tillväxt kommer många u-länder inte ha några som helst möjligheter att lösa sina problem.

2. Biståndets mål och medel

2.1 Mål – och målopfyllelse

Solidaritet med de fattiga är grunden för vårt u-landsbistånd. U-länder är olika och har sinsemellan väldigt olika förutsättningar för sin utveckling. Det

är i första hand genom sina egna ansträngningar u-länderna kommer att lyckas med sin utveckling. Den ekonomiska och politiska miljö som skapas av den politik u-landsregeringarna själva bedriver har en avgörande betydelse också för biståndets möjligheter att lyckas. För många u-länder, särskilt de lite mer utvecklade, spelar de rika ländernas handelspolitik en viktigare roll än biståndet.

Sverige måste föra en samordnad u-landspolitik, där vi prövar alla våra inrikes- och utrikespolitiska åtgärder – inte minst handelspolitiken – även utifrån hur dessa påverkar våra relationer till u-länderna.

Det är de fattigaste u-länderna som har störst problem att brottas med, som har minst resurser att utveckla, som har minst förutsättningar att ta vara på de möjligheter som en liberaliserad världshandel kan ge. Det är de som är i störst behov av vårt bistånd.

Därför skall huvudinriktningen för svenskt u-landsbistånd även i fortsättningen vara att hjälpa de mest behövande – de fattigaste människorna i de fattigaste länderna.

En enig riksdag har fastställt att svenskt u-landsbistånd skall bidra till:

- resurstillväxt
- ekonomisk och social utjämning
- ekonomisk och politisk självständighet
- demokratisk samhällsutveckling
- framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljö

I debatten om vårt bistånd har flera gånger påståtts att endast en liten del av biståndet verkligen når de fattigaste människorna. Det är också en av de viktigaste anledningarna till att kraven på effektivitet i våra biståndsprojekt och biståndskanaler måste skärpas. Tidsperspektivet får inte göras för kort. Det anses allmänt att det ofta tar 15-20 år innan en biståndssatsning kan utvärderas tillfredsställande i fråga om sin målpuppfyllelse.

Katastrofbistånd går mest omedelbart och direkt till de fattigaste. Men även bistånd som i ett första skede kan tyckas gynna bara de "näst fattigaste" eller kanske rent av medelklassen i u-länderna kan på lite längre sikt komma att gynna även de fattigare med sina effekter. I en del fall kan det vara en förutsättning för att på sikt åstadkomma den resurstillväxt som kan lyfta även de fattigaste människornas levnadsvillkor.

Hälsostandarden har förbättrats avsevärt, inte minst i Afrika där medellivslängden har ökat från 41 år 1965 till 47 år 1984, och spädbarnsdödligheten har sjunkit från 155 per 1 000 invånare år 1965 till 129 år 1984. Detta är i stor utsträckning ett resultat av biståndsgivarnas påtryckningar och finansiella satsningar.

Bland specifikt svenska insatser kan nämnas några som varit särskilt framgångsrika. Just nu satsas allt mer pengar på mark- och skogsvårdsprogram, både i Afrika och Sydostasien. Ett av dessa program drivs i Kenya sedan ett antal år. Det är riktat mot småjordbrukare, det använder sig av enkel teknologi och det innehåller en stor portion undervisning för att söka påverka människors attityder. Ett sätt att mäta framgången för detta projekt är att det starkt bidragit till att Kenya nu har lanserat ett nationellt markvårdsprogram.

Biståndets resultat i förhållande till demokratimålet har varit väsentligt mer blygsamma. Det är ett viktigt skäl till att – som föreslås nedan – sådana insatser bör få ökat utrymme i biståndet.

2.2 Biståndets legitimitet och effektivitet

Det finns alltså gott om exempel på att bistånd gör nytta. Men svårigheterna är många, inte minst med tanke på skälet till att vi ger bistånd: u-ländernas fattigdom och de problem det skapar att arbeta i sådana miljöer.

Internationella utvärderingar visar att misslyckat bistånd inte sällan hänger samman med att andra hänsyn, t.ex. krav på att givarlandets näringsliv också skall dra nytta av samarbetet, varit styrande.

Exempel finns vidare både på nykoloniala och kommersiella maktövertag grepp under biståndets täckmantel och på bistånd som givits i en naiv övertro på att mottagarlandet vet allt om hur biståndet bäst skall användas. Att finna en gyllene medelväg, präglad av ömsesidig respekt mellan givare och mottagare för den andra partens politiska och moraliska värderingar, har ofta visat sig vara svårt och några enkla tumregler finns inte.

Redan våra erfarenheter av svenskt u-landsbistånd visar på nödvändigheten av att föra en mycket aktiv dialog om – och ställa krav på – den ekonomiska politiken för att biståndet skall fungera och få de avsedda effekterna. Men villkoren i biståndsgivningen bör inte bara omfatta frågor om effektiviteten på projektnivå. De bör även syfta till att förbättra såväl den politiska som den ekonomiska miljön. Den politiska miljön så att mänskliga rättigheter inom mottagarlandet inte försummas och så att respekt för andra suveräna nationer upprätthålls. Den ekonomiska miljön, så att enskilda biståndsprojekt inte går till spillo som följd av t.ex. en missriktad planhushållning eller en korrumpierad statsapparat.

Det sätt på vilket villkoren skall ställas – vare sig det görs formellt i skriftliga avtal eller informellt genom ett aktivare engagemang i dialogen med mottagarlandet – kan inte på förhand preciseras. Viktigast är att fastslå att vi som biståndsgivare har ett ansvar inte bara för hur våra biståndsmedel används på fältet, utan även hur den politiska och ekonomiska miljö ser ut, till vars utveckling vi bidrar. Att inte ställa villkor, att inte försöka påverka utvecklingen i stort, innebär också ett ansvarstagande, nämligen ett accepterande av rådande förhållanden.

Några viktiga slutsatser vi kan dra av egna och andras biståndserfarenheter är följande:

1. Vi bör engagera oss på ett mer aktivt sätt än tidigare i en fortlöpande dialog med de länder vi ger bidrag till. Vi bör då inte skygga för att diskutera frågor om mänskliga rättigheter, demokrati och respekt för grannstaters integritet liksom om inriktningen av den ekonomiska politiken.
2. Sverige, liksom alla andra biståndsgivare, har traditionellt ägnat sig framför allt åt projektverksamhet, dvs. att starta nya projekt – skolor, hälsovårdscentraler, jordbrukskooperativ, småindustrier etc. Detta har lett till s.k. projekt-stockning i flertalet länder, inte minst de fattigaste länderna med svag förvaltning.

3. Som en följd av projekt-stockningen har finansieringen av löpande underhåll försumrats, både av biståndsgivare och mottagare. Så småningom måste givetvis mottagaren ta över finansieringsansvaret, men i dagens läge, med stora utlandsskulder och låg tillväxttakt, är det orimligt att kräva total driftkostnadsfinansiering av mottagarna.

4. En ökad känslighet inför mottagarländernas egna prioriteringar är ett viktigt sätt att visa respekt för dem såsom självständiga stater. Detta gäller framför allt prioriteringar mellan sektorer och formerna för biståndsoverföringar. Om mottagarlandets prioriteringar inte överensstämmer med våra bör vi säga det klart och tydligt. Vi bör inte med snäva svenska perspektiv tvinga på dem våra egna favoritprojekt.

5. Vi bör lära oss mer av andra biståndsgivare, såväl bilaterala som multilaterala, för att undvika misstag. Vi bör samordna vårt bistånd på ett mycket tydligare sätt med andra biståndsgivare än vad som varit fallet hittills.

3. Biståndets storlek och former

3.1 Biståndets storlek

3.1.1 Enprocentsmålet och östsamarbetet

Även i situationer när besparingar på alla andra anslag måste diskuteras skall biståndet enligt folkpartiets mening skyddas. Det innebär däremot inte att varje enskilt biståndsanslag skall undgå granskning. Tvärtom är det, just med tanke på de fattiga människornas behov, särskilt angeläget att biståndets innehåll ständigt prövas på nytt så att formerna är så effektiva som möjligt. Folkpartiet vill effektivisera biståndet, inte för att ge mindre utan för att kunna hjälpa fler.

Sedan socialdemokraterna tog över regeringsansvaret 1982 har 1%-ramen flera gånger urholkats – såväl genom öppna sänkningar som genom budgettekniska manipulationer. Folkpartiet har motsatt sig dessa beslut. Att använda u-landsbiståndet som budgetregulator strider mot den solidaritetstradition som skall vara styrande för vår utrikespolitik.

Den snabba omvandlingen av de östeuropeiska samhällena i liberal och demokratisk riktning under 1989 har skapat en helt ny situation. Det som få vågat hoppas på – att visionen om det fria Europa skulle bli verklighet – är nu inte bara en dröm utan en möjlighet att räkna med. Att stödja övergången till demokrati och marknadsekonomi likaväl som kampen mot den i många fall katastrofala miljöförstörelsen i Östeuropa är en ny utmaning vi nu har att leva upp till.

Den minskar inte behoven av hjälp på andra håll i världen. Den kan och får inte upphäva eller urholka de utfästelser vi har gjort till u-länderna. Den kräver att vi kraftigt utökar våra samlade internationella stödinsatser. Därför avvisar folkpartiet regeringens förslag att lägga östbiståndet innanför 1%-ramen.

I budgeten föreslås att 900 milj.kr. under en treårsperiod skall tas till ut-

vecklingssamarbete med Östeuropa från 1%-ramen. Med detta förslag går Sverige i spetsen för en utveckling som u-länderna, inte minst i FN, uttryckt stark oro inför.

Regeringen försvarar sig bl.a. med att biståndet ändå växer med – i nominella tal – 1 300 milj.kr. nästa budgetår. Men detta är vad enprocentsmålet kräver.

Vad regeringen väljer att bortse ifrån är att enprocentsmålet är ett moraliskt bindande åtagande från Sverige som nation gentemot de fattiga länderna. Nya åtaganden till andra grupper av länder måste därför läggas utanför även ett växande u-landsbistånd.

Sverige är ett av de få länder som uppnått FN:s 0,7%-mål och därmed varit ett föregångsland för ökat bistånd. Om Sverige går i täten för denna urholkning av löftet till u-länderna är risken uppenbar att flera andra länder också anser sig kunna göra det. Det är just en sådan omfördelning som många u-länder fruktat var innebörden av västvärldens löften om bistånd till Östeuropa.

Folkpartiets förslag beträffande samarbete med Östeuropa utvecklas i särskilda motioner.

Vi kan också konstatera att de faktiska utbetalningarna, bl.a. till följd av att BNI-prognoserna i allmänhet har varit för låga, de senaste åren har legat mellan 0,8 och 0,9%.

3.1.2 Ny målsättning

Folkpartiet menar att biståndet, mot bakgrund av både de enorma behoven och möjligheterna att ge en meningsfull hjälp, bör fortsätta att öka sin andel av våra samlade resurser.

Enprocentsmålet bidrog till en snabb ökning av biståndet under tidigare decennier. Det är nu dags att formulera en ny långsiktig ambition av liknande slag. Målet är enligt folkpartiets mening 2% av BNI. Det samlade biståndet bör varje år öka sin andel av BNI.

I samband med att riksdag och regering gör en sådan utfästelse bör det tydligt markeras att innehållet i enprocentsramen bör ha en tydlig fattigdomsprofil. Det utvecklingssamarbete som ligger därutöver kan ha ett något bredare innehåll och inkludera insatser i skiftande ländergrupper, såväl något mer utvecklade u-länder i färd med att bygga upp en fungerande demokrati som östeuropeiska länder med liknande problem och mål.

Sverige bör samtidigt öka sina ansträngningar att förmå andra i-länder att höja sitt bistånd och i ett första steg nå upp till FN:s utbetalningsmål på 0,7%. Andra länders underlåtenhetssynder kan dock aldrig vara ett argument mot ökade svenska insatser. Tvärtom kan motsatsen hävdas. När andra länders bistånd stagnerar eller minskar ökar värdet av generösa svenska insatser.

3.1.3 Biståndets storlek 1990/91

Regeringens förslag innebär att enprocentsramen nästa budgetår urholkas på två sätt. Dels inkluderas 300 milj.kr. för östsamarbete, dels läggs det svenska stödet till Interamerikanska utvecklingsbanken på 21,5 milj.kr. in i biståndsbudgeten. Det har tidigare finansierats via anslaget för exportfräm-

jande åtgärder. En liknande överföring görs av delar av anslagen till IM-POD.

Mot. 1989/90
U204

Folkpartiet föreslår mot den bakgrunden att biståndsramen höjs med sammanlagt 400 milj.kr. Det ger bl.a. utrymme för följande förstärkningar. Filippinerna, Costa Rica, Uganda och Namibia föreslås bli nya programländer. FN:s barnfond och FN:s flyktingkommissarie kan få kraftiga anslagsökningar. Ett omfattande humanitärt bistånd i Asien kan inledas. Enskilda organisationers bistånd kan utökas.

Utvecklingssamarbetet med Östeuropa föreslås bli finansierat från ett nytt anslag för demokratisk samhällsutveckling i en bred länderkrets. För nästa budgetår föreslås detta anslag uppgå till 300 milj.kr. I den mån dessa medel inte räcker till för nödvändiga satsningar i Östeuropa bör regeringen återkomma med begäran om anslag på tilläggsbudget. Från ett anslag av denna typ bör i framtiden även andra liknande insatser i mer utvecklade länder, bl.a. i Latinamerika, kunna finansieras.

3.2 Obundet bistånd

Sverige har länge i internationella sammanhang arbetat för obundet bistånd dvs. bistånd som ges utan krav på upphandling i givarlandet.

Bundet bistånd strider mot frihandelstanken. Mottagarlandets valfrihet begränsas. Det riskerar att fördyra de upphandlade varorna, eftersom konkurrensen begränsas. Det kan också leda till en rad praktiska problem för uländerna. Ett klassiskt exempel är Kenya som av olika givare försetts med 18 olika vattenpumpar – med åtföljande behov av 18 olika sorters reservdelar.

I svensk biståndsdebatt har krav på en ökad andel bundet bistånd framför allt framförts från industrin och från moderaterna. Inte sällan har samma debattörer på en gång begärt högre effektivitet och ökad bindingsgrad. Om man med effektivitet menar att biståndet i så hög grad som möjligt skall vara till glädje för de mottagande människorna leder ökad bindning till lägre effektivitet, inte högre.

En ökad bindning kan i princip betraktas som ett slags subvention till en produktion som annars inte skulle vara konkurrenskraftig. Om sådan verksamhet vet vi av både teori och praktik att den är ekonomiskt osund. Det bör understrykas att svenska företag självfallet får order i biståndssammanhang under förutsättning att de är konkurrenskraftiga. Det bundna biståndet uppges ligga på under 15% av det totala anslaget, medan återflödet till Sverige är väsentligt högre, kring 50%.

För närvarande förekommer i huvudsak tre olika former av bundet bistånd:

- bundet importstöd (dvs. valutastöd)
- internationellt livsmedelsbistånd (bl.a. våra leveranser till vissa internationella beredskapslager)– gåvodelen i de s.k. u-krediterna

Även BITS:s tekniska bistånd är bundet till Sverige.

Det bundna biståndets andel av det landinriktade stödet har på senare år minskat. Detta är en, från liberal synpunkt, positiv utveckling.

Folkpartiet anser att det bundna biståndet i princip bör avvecklas och ersättas med obundet gåvobistånd.

Riksdagen har under flera år uttalat sig för en ytterligare minskning av det bundna biståndet. Enligt vår mening bör regeringen i nästa budgetproposition återkomma med förslag till nya riktlinjer för bindning av bistånd. Utgångspunkten skall vara att varubistånd i princip skall vara obundet och att det skall krävas biståndspolitiska skäl för eventuella undantag från denna princip.

3.3 U-krediter

U-kreditsystemet infördes fr.o.m. 1980/81 och reformerades i mitten på 80-talet. Sammanlagt har drygt 200 krediter beviljats varav ca 130 fortfarande är aktuella. Den beräknade biståndskostnaden för dessa är 2,6 miljarder kronor (varav anslaget hittills belastats med 2 miljarder). Indien, Kina och Algeriet har varit största mottagare.

I en granskning åt u-kreditutredningen riktade professor Peter Bohm hård kritik mot idén med bundna u-krediter. En huvudpoäng i kritiken är att "biståndet endast i ett (osannolikt) extremfall blir lika med u-kreditens gåvoelement". Subventioner av detta slag har nämligen en tendens att driva upp priserna. I så fall tillfaller en del av gåvoelementet företaget. Bindningen till uppköp just i Sverige har inga speciella fördelar för mottagarlandet.

U-krediter kan givetvis också ha ett värde för u-länderna men det är osäkert hur mycket av det s.k. gåvoelementet som faktiskt kommer u-länderna till del. Den osäkerheten består även om reglerna för det svenska systemet – med all rätt – utformats så att möjligheterna för företagen att tillgodogöra sig delar av gåvoelementet begränsats bl.a. genom att förhandsbesked om u-kredit inte ges. Vad vi säkert vet är att biståndspolitiska skäl alltid talar för att en given summa pengar skall användas för obundet gåvobistånd snarare än för bundna, subventionerade exportkrediter.

Vår principiella uppfattning är därför att u-krediterna i framtiden – om de alls skall finnas kvar – skall finansieras utanför ramen för 1%-målet.

Exportkreditutredningen föreslog för en tid sedan vissa förändringar av u-kreditsystemet från handelsfrämjande synpunkt. Enligt vår mening bör en parlamentarisk översyn av u-krediterna och andra kreditinstrument från biståndspolitisk synpunkt nu göras.

En första fråga som bör granskas är u-krediterna som biståndsinstrument jämfört med andra – såsom obundna biståndskrediter. En andra fråga är kretsen av mottagarländer, som enligt vår mening – inom ramen för nödvändiga krav på kreditvärdighet – bör få en tydligare låginkomstprofil. Det är inte rimligt att stora biståndsbelopp utbetalas till bl.a. Algeriet som är ett högre medelinkomstland med BNP per capita över 2 000 dollar. Även Malaysia som befinner sig på gränsen kan ifrågasättas. En tredje fråga är garantisystemets utformning (som BITS avser att se över).

Det kan vidare diskuteras om det inte måste finnas någon mekanism som gör att frågan om ett land i praktiken skall vara stor och kontinuerlig mottagare av u-krediter (såsom Kina länge var) blir föremål för politisk prövning.

För nästa budgetår föreslår vi en minskning av anslaget med 100 milj.kr.

4.1 Demokratimålet

Liberaler ser ett starkt samband mellan fred, frihet och rättvisa. De inre konflikterna är starkast och den ekonomiska utvecklingen svagast i de länder där de mänskliga rättigheterna respekteras minst.

En rad krav bör vara uppfyllda för att en stat skall kunna räknas till kretsen av demokratier:

- det skall hållas fria och hemliga val
- det skall råda en vidsträckt yttrande- och organisationsfrihet
- den politiska mångfalden måste vara säkerställd genom fri partibildning och flerpartisystem

De yttre förutsättningarna är fundamentalt annorlunda i fattiga och outvecklade länder utan demokratisk tradition än i industriländer som Sverige. Det gäller t.ex. låg utbildningsnivå, utvecklade kommunikationer, trög administration, svaga folkrörelser, bristande nationell enhetskänsla, särskilt i afrikanska länder och begränsad lojalitet mot samhället.

Till denna lista kan i flera fall fogas yttre tryck som i fråga om Sydafrikas destabiliseringspolitik och USA:s försök att störta regimen i Nicaragua. Likaså kan tilläggas starka inre spänningar som i fråga om de etniska motsättningarna mellan tamiler och singaleser på Sri Lanka. I de flesta fall, och i särskilt hög grad i Afrika söder om Sahara, har dessa problem sitt ursprung i det tidigare kolonialsystemet. Många u-länder vann också sin självständighet under former som knappast förbättrade förutsättningarna för en demokratisk utveckling.

Möjligheterna att göra sin stämma hörd och ha en avvikande uppfattning eller att kräva sin rätt att i allmänna och fria val utse sina ledare kan aldrig betecknas som en lyx. Särskilt för de fattigaste grupperna som inte kan få sina krav uppmärksammade genom ekonomisk makt eller speciella kontakter är denna frihet en central fråga. Demokratin ger också utrymme för enskilda organisationer som bl.a. kan uppmärksamma miljöförstöring och utsatta gruppers situation. En fri opinionsbildning innebär ett starkt tryck på regeringar att förebygga och förhindra svältkatastrofer vid dåliga skördar.

Från Östeuropa har vi färskt bevis för att maktmonopol och censur leder till stagnation, maktmissbruk och övergrepp i rika länder. Det är inte mindre sant i de fattiga länderna.

Vi måste vara medvetna om att politisk turbulens och en utvecklad demokrati ofta är fattigdomens följeslagare. De utgör delar av en verklighet som biståndet skall söka bearbeta snarare än fly undan. I åtskilliga länder är skuldbördan och de ekonomiska anpassningsåtgärder den driver fram ett allvarligt hot mot ett skört demokratiskt system.

Det är vår bestämda uppfattning att demokratimålet hittills – trots att det fått ökad uppmärksamhet de senaste åren – spelat en alltför undanskymd roll i den praktiska utformningen av det svenska biståndet. Det har gjorts att biståndet i vid bemärkelse också har varit mindre effektivt än det annars skulle ha blivit.

Syftet är givetvis inte enbart att främja en utveckling mot mångfald och demokratiska beslutsprocesser utan också en allmänt ökad respekt för fundamentala mänskliga rättigheter. Förutsättningarna för att främja pluralism, demokrati och respekt för mänskliga rättigheter i u-länder bör ha förbättrats i och med att den sovjetiska modell, som en del u-länder sökt följa, både i ekonomiskt och politiskt hänseende gjort bankrutt.

Följande riktlinjer bör gälla.

Stödet till uppbyggande av en demokratisk infrastruktur bör få väsentligt ökat utrymme i vårt bistånd.

Till denna typ av mer direkt demokratistödande insatser hör bl.a.:

- stöd till förberedelser och genomförande av val
- stöd till uppbyggande av demokratiska institutioner såsom lokal självstyrelse
- stöd till utvecklingen av fria massmedier bl.a. genom journalistutbildning
- stöd till uppbyggande av en oberoende rättsskipning
- förvaltningsbistånd
- stöd till såväl fria folkrörelser i allmänhet som opinionsbildande organisationer och politiska partier (i dessa fall förmedlat via ideella organisationer och folkrörelser i Sverige)

Det bistånd som förmedlas via svenska ideella organisationer är utomordentligt värdefullt från demokratisynpunkt. Där det är möjligt bör även det statliga biståndet ges i samarbete med enskilda organisationer snarare än med den offentliga administrationen i mottagarlandet.

Svenskt statligt bistånd kan givetvis inte kanaliseras direkt till politiska partier i andra länder. Men bistånd till opinionsbildande organisationer i u-länder via t.ex. riksdagspartierna närstående stiftelser vore däremot en lämplig lösning. Erfarenheter från verksamhet av det här slaget i Västtyskland visar också att detta kan vara en framkomlig väg.

Dessa stiftelser skulle bl.a. stimulera en fri och oberoende debatt genom stöd till opinionsgrupper, ungdoms- och kvinnoorganisationer samt till utgivande av tidningar och tidskrifter. Syftet skulle alltså i första hand vara att nå människor och organisationer som är väsentliga för opinionsbildningen och skulle kunna utgöra katalysatorer för en demokratisk utveckling.

Vi noterar med tillfredsställelse att regeringen föreslår en kraftig ökning av de pengar som via anslagsposten Särskilda program går till främjande av demokrati och mänskliga rättigheter. Vi föreslår att ett motsvarande anslag på 10 milj.kr. ställs till BITS:s förfogande.

Därutöver bör som tidigare framhållits ett särskilt anslag – utanför 1%-ramen – ställas till regeringens förfogande för demokratisk samhällsbyggnad i en bred krets länder, särskilt Östeuropa.

I alla svenska biståndsprojekt är det angeläget att främja ett ökat inflytande och deltagande från den berörda befolkningens sida bl.a. i syfte att sprida kunskap om och förtroende för demokratiska beslutsformer.

Varje realistisk bedömning måste samtidigt utgå ifrån att den demokrati-främjande effekten av ett lokalt folkligt deltagande i biståndsprojekten gör sig gällande först på ganska lång sikt.

Biståndsformer som skapar förutsättningar för en demokratisk samhälls-

utveckling såsom stöd till en friare ekonomi och en mer utbredd småföretagsamhet bör utnyttjas mer.

Det bör understrykas att en friare ekonomi med en livaktig småföretagsamhet innebär mångfald och en begränsning av statens makt på ett sätt som gynnar – om än inte garanterar – en utveckling i demokratisk riktning.

Till denna typ av insatser kan också räknas biståndsformer som främst skapar en individuell beredskap för ett aktivt deltagande i samhällslivet: bl.a. stöd till grundläggande skolutbildning och forskning samt olika typer av kulturbistånd, såsom stöd till teater, musik och folkbibliotek. Vilken effekt den här typen av insatser får är givetvis beroende av hur snäva ramar mottagarlandets regering sätter.

I dialogen med mottagarländerna bör vi med större tydlighet och skärpa hävda de demokratiska värdena och framföra vår kritik mot kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

Övergrepp mot mänskliga rättigheter blir inte mer acceptabla eller ursäktliga för att de begås i ett land som får svenskt bistånd. Tvärtom ger biståndssamarbetet Sverige både ett särskilt ansvar och särskilda möjligheter som vi inte får försumma att utnyttja.

Vid valet av nya samarbetsländer bör våra möjligheter att bidra till en demokratisk utveckling vara ett väsentligt kriterium.

När vi värderar demokratiska inslag i tänkbara mottagarländer bör vi ta hänsyn bl.a. till möjligheterna att framföra kritik utan risk för repressalier, rättssäkerheten och existensen av oberoende organisationer och demokratiska krafter vid sidan av statsmakten.

Det humanitära biståndet som i dag går bl.a. till offer för diktaturerna i Sydafrika och Latinamerika bör utvidgas både geografiskt och ekonomiskt.

Det finns ingen anledning att som i dag begränsa möjligheterna att ge humanitärt bistånd till människor som utsatts för förföljelse enbart till Afrika och Latinamerika. En motsvarande anslagspost på 38 milj.kr. för Asien är väl motiverad, inte minst mot bakgrund av situationen i Mellanöstern och Afghanistan. Detta anslag bör bl.a. kunna användas för kurderna och för utökade insatser i Mellanöstern. Situationen i södra Afrika motiverar en ytterligare höjning av anslaget för humanitärt bistånd med 20 milj.kr. utöver vad regeringen föreslagit.

Demokratimålet bör ges ökat utrymme i den biståndspolitiska beslutsprocessen.

I Norge utarbetar Christian Michelsens institut varje år en rapport om förhållandena beträffande demokrati och mänskliga rättigheter i de norska mottagarländerna. Regeringen bör ta initiativ till att liknande oberoende redovisningar årligen utarbetas även i Sverige.

4.2 Enskilda organisationer

Enskilda organisationer, särskilt missionen, utgjorde pionjärerna i svenskt internationellt solidaritetsarbete i de fattiga länderna. Den kunskap, erfarenhet och förståelse för de människor och kulturer det rör sig om som organisationerna givit har varit och är ovärderlig.

Ideella organisationer har ofta lättare att nå ut till de människor som verk-

ligen behöver hjälp och når beundransvärda resultat med blygsamma insatser. De har en erfarenhet av u-landsarbete som sträcker sig långt utöver vad de statliga biståndsorganen kan uppvisa.

Ideella organisationer är flexibla och kan gå direkt på problemen utan formella omvägar. Deras administration på hemmaplan är oftast liten och obyråkratisk. De har kontakter med organisationer i mottagarlandet vilket är en av förutsättningarna för att svenska ansträngningar skall mötas av motsvarande engagemang ute på fältet. Enskilda medarbetare gör engagerade insatser som biståndsarbetare, ofta till lägre kostnader än offentlig biståndsverksamhet.

De ideella organisationernas medlemmar och lokala föreningar i Sverige gör beundransvärda insatser både för att samla in pengar till u-landsverksamheten och för att bilda opinion. Folkpartiet föreslår i en annan motion till detta riksmöte också en avdragsrätt för gåvor till internationellt bistånd.

En långsiktig utfästelse bör nu ges om fortsatt växande anslag till en miljard inom tre år. Det skulle öka organisationernas möjligheter att planera för nya insatser och vidga sin biståndsfrämjande kapacitet. Vi föreslår dessutom en höjning med 25 milj.kr. utöver regeringens förslag för nästa budgetår.

En rätt till tjänstledighet för biståndsarbete bör införas. Ett sådant förslag framläggs i en särskild motion.

5. Våra samarbetsländer

5.1 Principer för val av nya mottagarländer

Vid val av nya samarbetsländer skall de biståndspolitiska målen vara styrande. Målet demokratisk samhällsutveckling bör framhållas i högre grad än hittills.

Vid val av nya samarbetsländer bör ytterligare några aspekter vägas in:

- tidigare kunskaper och erfarenheter från landet
- icke-statliga svenska erfarenheter och verksamhet i landet (t.ex. missionen)
- svensk biståndsnärvaro i andra länder i regionen
- regionövergripande inriktning av det svenska biståndet i andra länder i regionen (t.ex. miljö/markvård).
- möjligheterna att bedriva ett framgångsrikt bistånd mot bakgrund av den utvecklingspolitik – inte minst vad gäller marknadsekonomi – landet bedriver.

5.2 Systemet med programländer

Systemet med programländer innebär att en betydande del av det svenska bilaterala biståndet koncentreras till ett begränsat antal länder, f.n. 17. Det hindrar inte att antalet länder som tar emot svenskt bistånd är betydligt fler. Dit hör bl. a. BITS:s samarbetsländer – ett 20-tal – som främst är hämtade ur kretsen medelinkomstländer. Stödet till länder utanför programlandskretsen har på senare år expanderat kraftigt.

Systemet med programländer innehåller en rad komponenter:

- Långsiktighet i samarbetet.
- Biståndet planeras och genomförs i en dialog med mottagarlandets myndigheter där deras och våra prioriteringar bryts mot varandra. Ett landperspektiv anläggs.
- Riksdagen pekar ut vissa länder som huvudmottagare.
- Riksdagen sätter upp landramar som står till förfogande och vars belopp reserveras till kommande budgetår om det inte utnyttjas.
- Biståndskontor i 16 av 17 programländer (undantaget är Kap Verde).

Dessa inslag är inte en gång för alla givna. Långsiktigheten är ett bärande inslag i systemet men likafullt kan samarbete avvecklas (med Swaziland som senaste exempel). Landramar kan ha olika utformning. Ursprungligen var tanken att de skulle rymma allt bistånd till landet utom det som förmedlas av enskilda organisationer. Numera ligger åtskilligt bistånd till programländerna utanför landramen (t.ex. katastrofbistånd, vissa miljöinsatser, betalningsbalansstöd och insatser via SAREC och IMPOD).

Systemet i stort har en rad fördelar. Vi bygger upp landkunskap. Koncentration minskar bördan på administrationen. Det är ingen tillfällighet att vårt system väcker avund i länder som Canada med över 100 mottagarländer. Riksdagen har inflytande över vilka länder vi samarbetar med och vilken omfattning det samarbetet har. U-landet har inflytande över biståndets innehåll, vilket i princip – men inte alltid i praktiken – minskar risken för felsatningar. Biståndet blir i högre grad behovsstyrt, inte bara utbudsstyrt. Man behöver inte hasta fram projekt för att utnyttja tillgängliga biståndsmedel innan de dras in.

Men systemet rymmer också en del problem:

- Det kan ge en schematisk uppdelning i programländer och icke-programländer som inte motsvarar verklighetens behov.

Felet är enligt vår mening att statsmakterna inte har haft en mer nyanserad syn på icke-programländer och anlagt ett landperspektiv när biståndet till dessa utformats. Det har bl.a. drabbat Filippinerna.

- Det är utrikespolitiskt komplicerat att avveckla ett programlandssamarbete och systemet blir därför oflexibelt.

Detta problem uppstår med all sannolikhet så fort vi har ambitionen att ha ett långsiktigt samarbete med länder och inte bara skapa projektöar. En möjlighet att öka flexibiliteten är att tydligare ange en borte tidsgräns vid vilken ett samarbete skall omprövas. En allmänt ökad rörlighet i programlandskretsen som folkpartiet förespråkade skulle också något kunna minska dramatiken i dessa beslut.

- Det kan medföra att förstora summor i landramsmedel kanaliseras genom mottagarlandets administration, när det är andra delar av samhällena som borde utvecklas.

Det avgörande här är dock vilket innehåll landramen ges och vilka kompletterande instrument som existerar bl.a. för utveckling av enskilda organisa-

tioner och privat företagsamhet. Det faktum att u-länder inklusive svenska programländer sinsemellan är mycket olika måste återspeglas också i landramarnas innehåll.

Folkpartiet menar att programlandssystemet bör finnas kvar som ett viktigt inslag i det bilaterala biståndet. Det bör kunna modifieras efter hand som nya erfarenheter vinnas och situationen i u-länderna förändras. Tidpunkter för omprövning av programlandsstatus bör oftare anges. Rörligheten i programlandskretsen bör nu ökas genom att samarbete tas upp med några nya länder. En nödvändig flexibilitet åstadkoms också genom användning av andra biståndsins., ument bl.a. för näringslivsutveckling och enskilda organisationer.

Vi ifrågasätter inte värdet av att ha en anslagspost som Projektbistånd till vissa u-länder tillgänglig för tillfälliga insatser. Däremot förlorar biståndet i långsiktighet och tydlighet om alltför omfattande insatser, summor och ländergrupper behandlas under ett klumpanslag av denna typ. Regeringens tvekan inför beslut om nya programländer bidrar till en sådan oklarhet.

Samarbetet med icke-programländer bör få en mer genomtänkt biståndprofil.

Bedömningen av om ett biståndssamarbete skall fortsätta måste innefatta flera hänsyn bl.a. om biståndet är effektivt och når sina målgrupper, om det kan bidra till att en utsatt nation kan stärka sitt oberoende, om enskilda organisationer som är verksamma i mottagarlandet har behov av ett biståndssamarbete på statlig nivå som stöd och komplement till sin egen verksamhet och om vi har realistiska möjligheter att genom vårt bistånd bidra till en demokratisk samhällsutveckling. Det är alltså fråga om en avvägning som måste göras från fall till fall.

Det måste finnas mycket starka särskilda skäl om ett land med ett stabilt totalitärt system skall få finnas kvar i kretsen av programländer. Enbart fattigdomskriteriet är inte tillräckligt. På samma sätt måste länder bedömas, där omfattande och systematiska kränkningar av grundläggande mänskliga rättigheter – inklusive tortyr – under flera år varit en del av vardagen. I vilken riktning utvecklingen går måste tillmätas stor betydelse.

Bistånd bör avbrytas bara när de förutsättningar som samarbetet vilar på dramatiskt förändras. Avveckling kan ske över en längre tidsperiod. Den bör ske i ordnade former så att inte biståndets innehåll och Sveriges trovärdighet som biståndsgivare tar skada. Gällande avtal skall fullföljas. Om det är nödvändigt skall enstaka projekt kunna drivas vidare även en tid efter att landramen avskaffats och övrigt samarbete upphört. Avvecklingen bör föregås av tydliga signaler i dialogen mellan givare och mottagare.

5.3 Samarbetsländer

5.3.1 Afrika

Efter mer än 15 års fruktansvärt inbördeskrig söker den nya ledningen i Uganda starta en fredlig utveckling i landet. Uganda, "Afrikas pärla", ansågs ha stora förutsättningar att utvecklas efter självständigheten på 1960-talet. Landet har emellertid skövats och brutits ned såväl fysiskt och ekonomiskt som moraliskt under de gångna 15 årens terrorvälde. Därtill kommer spridningen av aids.

Den nya ledningen har av många bedömts ha goda förutsättningar för att få landet på rätt väg, även om utgångsläget gör det näst intill omöjligt för vem som helst. Samtidigt torde förutsättningarna härför i mycket stor utsträckning vara avhängigt kraftiga biståndsinsatser.

Vad gäller demokratimålet torde förutsättningarna i Uganda vara bättre än de varit sedan 1960-talet. Ett relativt lugn och en utbredd ordning har i huvudsak härskat i större delen av Uganda. Men det allmänna missnöjet har åter gjort sig gällande i det av starka etniska motsättningar präglade Uganda. Risken är därför stor att Uganda om den nya ledningen misslyckas med att vända utvecklingen och inge förtroende snart åter slits sönder i inbördeskrig och upplösning.

Vi föreslår att Uganda blir nytt programland och tilldelas en landram på 110 milj.kr.

Tisdagen den 14 november 1989 kunde FN:s speciella representant i Namibia Martti Ahtisari förklara valet, som ägde rum den 7-11/11, "en strålande lektion i demokrati" och fastställa att det ägt rum under fria och rättvisa former. Namibias avkolonisering under FN:s överinseende och kontroll var därmed genomförd. De 72 valda representanterna arbetar nu med uppgiften att utforma Namibias konstitution. Självständigheten beräknas bli proklamerad i början av 1990. Sverige har på olika sätt under många år stött det namibiska folkets frigörelsekamp mot det orättfärdiga apartheidsystemet. Det är väsentligt att denna hjälp fortsätter även nu när Namibia som nyfödd demokrati skall forma sin framtid. Särskilt i ett inledningsskede fordras det ett omfattande bistånd för att trygga demokrati och nationellt oberoende. Utbildning, hälso- och sjukvård och uppbyggnad av infrastruktur är områden som kräver stora insatser.

Regeringen har valt att sätta upp en biståndsram på 100 milj.kr. Mot bakgrund av de stora behoven och den ömtåliga situation det unga landet befinner sig i under de närmaste åren föreslår vi att Namibia blir programland och tilldelas en landram på 120 milj.kr.

Polisarios kamp för frihet åt Västra Sahara har nu pågått under mycket lång tid. Stora delar av den västahariska befolkningen tvingades på 1970-talet fly undan de marockanska ockupanterna. Polisarios sätt att organisera verksamheten i flyktinglägren i södra Algeriet imponerar. Sverige har också under en längre tid lämnat bistånd till de västahariska flyktingarna. Enligt vår mening finns det nu skäl att kanalisera ett ökat bistånd också direkt via Polisario som visat sig kunna väl motsvara ett sådant förtroende.

Biståndet till Etiopien har mycket långa traditioner, alltsedan missionens första insatser på 1800-talet. Upprepade svältkatastrofer under senare år har motiverat omfattande insatser både för att avhjälpa akut nöd och förebygga nya tragedier.

Länge kunde det svenska biståndet till Etiopien anses nå ut till de fattigaste målgrupperna och uppnå goda resultat bl.a. i jordbruk och landsbygdsutveckling. Under 1980-talet har den nuvarande regimen i Addis Abeba med sin politik alltmer försämrat förutsättningarna för fortsatta utvecklingsinsatser och bidragit till att framkalla de omfattande svältkatastroferna. Det är främst det tvångsmässiga bybildningsprogrammet med sikte på ett kollektiviserat jordbruk som bidrar till detta. Så sent som i slutet av 1988 beslutade

de etiopiska makthavarna trots stark kritik från omvärlden att fortsätta denna politik.

Mot. 1989/90
U204

Någon demokratisk samhällsutveckling har inte kunnat skönjas i Etiopien som helhet, vare sig under kejsartiden eller under den nuvarande marxistiska regimen. Övergripenheten mot enskilda såväl som befolkningsgrupper är omfattande och väldokumenterad. Amnesty rapporterar om ett stort antal politiska fångar, sannolikt flera tusen, och en omfattande tortyr. Krigföringen bl. a. i Eritrea bidrar i hög grad till svältkatastroferna.

Det är angeläget att noga följa utvecklingen i Etiopien vad gäller krigföringen i Eritrea, respekten för mänskliga rättigheter och våra möjligheter att nå resultat för att bedöma programlandssamarbetets framtid. Svenskt bistånd bör i än högre grad ges till offren för kriget i Eritrea, såväl inne i landet som i flyktinglägren utomlands. Folkpartiets syn på Eritrea utvecklas i en särskild motion.

Mot bakgrund av vad vi i dag vet finns det skäl att ge biståndet till Etiopien en utpräglad katastroföriktad karaktär med tonvikt på förebyggande och beredskap. Biståndet bör i så stor utsträckning som möjligt förmedlas via kanaler vid sidan av regimen.

Folkpartiet föreslår i denna motion flera nya programländer. Samarbete i mindre långsiktiga former kan också tas upp med andra nya länder. En av flera begränsningar vid beslut om nya samarbetsländer är dock att det i Sverige finns mycket begränsade kunskaper och erfarenheter av det fransktalande Afrika. Samtidigt vet vi att den delen av Afrika rymmer många mycket fattiga länder, särskilt i det av svält och miljöförstöring plågade Sahel-området. Det är därför naturligt att Sverige hittills valt att ge stöd till detta område främst genom multilaterala organisationer.

Det vore dock värdefullt om ett växande svenskt bistånd på lång sikt inte av brist på svensk kompetens behövde ställa sig utanför denna viktiga del av Afrika. Vi föreslår därför att regeringen överväger vilka åtgärder som bör vidtas för långsiktig kunskapsuppbyggnad om det fransktalande Afrika inom biståndsadministrationen, i den s.k. resursbasen dvs. organisationer, institutioner och företag ute i samhället. Biståndsinsatser i detta syfte bör succesivt genomföras.

5.3.2 Latinamerika

Costa Rica har en unik ställning i Centralamerika. Landet avskaffade sin armé i slutet på 1940-talet, har en lång demokratisk tradition och bedriver en ambitiös utbildnings- och välfärdspolitik. Under president Arias har landet spelat en central roll i ansträngningarna att skapa fred i Centralamerika. En oklok ekonomisk politik byggd bl. a. på statliga företag bidrog till den skuldbörda landet nu har dragit på sig. Politiken har emellertid lagts om och bilden är nu mera gynnsam.

Det finns starka skäl att ge bistånd till Costa Rica. Landet har ett utsatt läge i en krigshärjad region. Avskogningen har gått oerhört långt (bara en liten del av den skog som fanns när spanjorerna kom är kvar). Utlandsskulden är tung. Efter vad vi kan bedöma har de svenska biståndsinsatserna via SIDA och BITS haft hög kvalitet. Den valda modellen med ett regeringsbe-

slut, en indikativ tvåårsram och insatser via såväl SIDA som BITS har dock bäddat för komplikationer. Till detta bidrar bristen på lokal representation.

Costa Rica kan sägas ha en väl hög BNP per capita för att bli programland. Å andra sidan rymmer programlandsformen fördelar i detta fall. Att göra Costa Rica till programland skulle bli en stark markering till förmån för demokratin och den utvecklingspolitik som förs. Dessutom skulle ansvaret entydigt läggas på SIDA. Vi föreslår därför att Costa Rica blir nytt programland och tilldelas en landram på 60 milj.kr. Regeringen föreslår att Nicaragua får en kraftigt utökad landram. Med tanke på landets utsatta läge och aktiva strävan att lägga om en tidigare utomordentligt destruktiv ekonomisk politik biträder vi regeringens förslag. En avgörande förutsättning för att ett utökat samarbete skall komma till stånd är inte desto mindre att valen under våren 1990 genomförs i demokratiska former. Skulle så inte ske måste landramen omprövas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

När Cuba avvecklades som programland under den borgerliga regeringstiden överfördes det liksom andra länder i motsvarande situation såsom Tunisien till kretsen av BITS-länder. Efter det senaste årets dramatiska utveckling i Östeuropa står det klart att någon perestrojka inte är att vänta på Cuba. Landet framstår tillsammans med bl.a. Albanien som ett av den stalinistiska modellens sista fästen. I det läget finns det knappast skäl att bibehålla Cuba i den länderkrets som är reguljära mottagare av BITS-bistånd. Det hindrar inte att enstaka insatser, främst av social karaktär, även kan göras i framtiden. Men något reguljärt samarbete bör inte längre förekomma.

5.3.3 Asien

Den sovjetiska ockupationen och inbördeskriget i Afghanistan har slagit sönder och skövlat ett redan tidigare mycket fattigt land. Sverige har genom katastrofbistånd sökt stödja offren för kriget. Detta bistånd bör fortsätta och utvecklas – inte minst med tanke på den påbörjade om än mycket osäkra sovjetiska reträtten. Stödet till bl.a. UNHCR:s arbete med de afghanska flyktingarna måste också öka. Afghanistan-kommitténs arbete är vidare utomordentligt värdefullt. De insatser som nu görs från svensk sida innebär en god grund för framtida svenskt bistånd den dag ett oberoende Afghanistan kunnat återupprättas.

Utvecklingen på Filippinerna sedan några år tillbaka tillhör det mest positiva som hänt i tredje världen vad gäller demokratisk samhällsutveckling. Det filippinska folket har visat en anmärkningsvärd politisk mognad och utållighet under den ibland kaotiska och hotfulla händelseutveckling som ägt rum sedan det bar fram Corazon Aquino som efterträdare till diktatorn Marcos. Det sätt på vilket presidentvalet 1986 liksom folkomröstningen och parlamentsvalen 1987 genomfördes ger anledning till förtroende för det fortsatta arbetet med att permanenta och befästa demokratiska förhållanden i landet. Den kommunistiska gerillans återupptagande av väpnade aktiviteter liksom de upprepade militärkuppöversöken – senast i slutet av 1989 – utgör dock ett ständigt och allvarligt hot.

Övergrepp mot mänskliga rättigheter förekommer fortfarande, vilket

bl.a. lett till kritik från Amnesty. Som utrikesutskottet redovisade i ett betänkande i höstas 1989/90:5 är bakgrunden dels fattigdom och social polarisering, dels det inrikespolitiskt osäkra läget beroende på inbördeskriget. Utskottet framhöll samtidigt att den filippinska regeringen försöker komma till rätta med situationen och att Sverige bör främja respekten för mänskliga rättigheter genom att stödja organisationer och institutioner som arbetar i detta syfte.

Filippinerna hör till gruppen mellaninkomstländer med en BNP per capita på knappt 600 dollar. Befolkningen på ca 55 milj. växer snabbt. Urbaniseringen som är en följd av stor arbetslöshet på landsbygden skapar stora sociala problem. Förhållandena på landsbygden ligger till grund för de alltjämt pågående väpnade oroligheterna på vissa öar. Under Marcos tid har ekonomin stadigt körts i botten. Behoven är stora. Det finns alltså starka biståndspolitiska skäl att ge bistånd till Filippinerna.

Det svenska biståndet innehåller värdefulla inslag såsom karteringsverksamhet till stöd för jordreformen (BITS) och utveckling av filippinsk möbelindustri (IMPOD). Enligt vår mening är biståndet emellertid för litet, för smalt – eftersom det i stort sett inte har någon fattigdomsinriktning – och för kortsiktigt. Med tanke på Filippinernas fattigdom och svaga administration passar landet bättre in i SIDA:s än i BITS:s mottagarkrets.

Regeringens politik innebär att beslutsamma insatser till stöd för en av den tredje världens få demokratier saknas. Det är betecknande att Sverige avstått från att göra några utfästelser inom ramen för den internationella Philippine Aid Plan. Vi har inte ens avvecklat begränsningavtalet mot filippinska teko-produkter.

Vi föreslår att Filippinerna görs till nytt programland och tilldelas en landram på 50 milj.kr. Beslutet bör följas av åtgärder i syfte att åstadkomma en långsiktig kunskapsupbyggnad i Sverige om Filippinerna. Samarbetet bör utöver det som redan gjorts bl.a. innehålla sociala insatser och utveckling av förvaltningen. Däremot bör man mot bakgrund av korrruptionen undvika att kanalisera stora summor genom administrationen. I stället är det viktigt att etablera ett fungerande samarbete med lokala enskilda organisationer och uppmuntra svenska folkrörelser att bedriva ett liknande stöd. Sverige bör självfallet engagera sig i Philippine Aid Plan, inte minst i syfte att medverka till att den inte utvecklas till en jakt på projekt utan också leder till bistånd av god kvalitet.

Vidare bör SAREC få i uppdrag att utveckla forskningssamarbete med Filippinerna och tilldelas erforderliga resurser för detta. Ytterligare 10 milj.kr. bör avsättas för forskningssamarbete med Asien, företrädesvis Filippinerna. En del av dessa medel bör kunna användas för att förstärka SAREC:s administration.

Textilbegränsningavtalet mellan Sverige och Filippinerna bör omedelbart avskaffas.

När kriget i Vietnam upphörde i mitten av 1970-talet var det naturligt att landet gjordes till mottagare av svenskt bistånd. Det långvariga och fruktansvärda kriget hade allvarligt skadat landets utveckling och de mänskliga behoven var enorma. Vid sidan om dessa rent humanitära skäl var det från

biståndspolitiska utgångspunkter synnerligen motiverat med bistånd till Vietnam.

Den väg landet slog in på efter kriget var emellertid utomordentligt olycklig i många avseenden. Den centrala ekonomiska planeringen orsakade svåra ekonomiska problem, samtidigt som grundläggande mänskliga rättigheter negligerades.

På senare år har en del ekonomiska reformer – "doi moi" – genomförts som minskar den centrala styrningen och ger ökade möjligheter till enskilda initiativ. På det ekonomiska området pågår otvivelaktigt en "perestrojka".

Vietnam drog sig också slutligen ur Kambodja hösten 1989. Enligt Amnesty har det också lett till "gradvisa förbättringar av de medborgerliga och politiska rättigheterna". Situationen beträffande mänskliga rättigheter och demokrati förtjänar emellertid fortfarande kritik.

Det finns en stark vietnamesisk efterfrågan på svenskt bistånd vad gäller övergång till en mer marknadsorienterad ekonomisk politik. En ökad ekonomisk frihet kan inom sig bära fröet också till en ytterligare politisk liberalisering.

Mot denna bakgrund bör Sverige inte nu avveckla Vietnam som programland. Ett begränsat programlandssamarbete bör fortsätta under några år, varefter frågan bör prövas på nytt. Det fortsatta biståndet bör till större del än idag inriktas på överföring av kunskaper vad gäller företagsdrift, ekonomi och offentlig förvaltning. Likaså bör ett starkt stöd ges till demokratisk utveckling, t. ex. utbildning av journalister, i den mån detta är möjligt. Vidare bör bistånd ges till miljö och hälsovård. En landram på 225 milj.kr. bör ge utrymme för nödvändiga insatser.

5.4 Projektbistånd till vissa länder

Regeringen har under anslagsposten Projektbistånd till vissa länder reserverat medel för bl. a. Östeuropa, Uganda, Costa Rica och Filippinerna. I budgeten skapas ingen alldeles klar bild av hur det samlade östbiståndet fördelar sig på olika anslag och delposter. Vi förutsätter därför nedan att utskottet gör de justeringar av berörda anslag som våra förslag beträffande östbiståndet föranleder. Denna anslagspost tillhör dem som vid en sådan justering kommer att minskas.

Genom att vi föreslår Uganda, Costa Rica och Filippinerna som nya programländer skapas ett utrymme för andra biståndsinsatser finansierade från denna anslagpost som liksom hittills bör benämnas Projektbistånd till vissa u-länder. Detta utrymme bör bl. a. kunna användas till utökat bistånd till Pakistan och Bolivia samt till vissa insatser i Västafrika av det slag som tidigare föreslagits i motionen. Det bör också användas för bistånd till Nepal.

Nepal är utsatt för en mycket omfattande miljökatastrof genom skogsskövling och markerosion på bergssluttningarna. Detta är också en av huvudledningarna till de stora översvämningarna i Indiens och särskilt Bangladeshs floddeltan. Landet hör till världens fattigaste.

En rad multilaterala organisationer såsom UNICEF gör värdefulla insatser i Nepal. UNICEF stödjer bl. a. vattenprogram, kvinnogrupper och barnhälsovård. FAO är ett av de organ som ger miljöbistånd. Av svenska biståndsorgan har SAREC nu engagerat sig i vissa projekt.

Enligt folkpartiets mening bör Sverige söka former för ett ökat bistånd till Nepal. Ett framtida programlandsamarbete bör inte uteslutas. På kort sikt bör ett mer avgränsat stöd vara aktuellt. Detta kan lämpligen utgå i form av multi-bistånd dvs. svensk finansiering av insatser som utförs av multilaterala organ. I första hand bör miljöinsatser komma i fråga.

Mot. 1989/90
U204

6. Bistånd för utveckling

I detta avsnitt redovisar vi våra förslag om hur innehållet i biståndet bör förändras och utvecklas så att vårt stöd på effektivast möjliga sätt skall komma de behövande människorna till del.

6.1 Landsbygdsutveckling

Vårt bistånd bör i första hand inriktas på landsbygdsutveckling. Det är på landsbygden som de flesta fattiga människorna finns. Det är på grund av landsbygdens fattigdom som miljoner människor i u-länderna flyttar till storstädernas misär, sysslolöshet och svält. Det är landsbygden som drabbas hårt av olika katastrofer som torka, översvämningar och ökenutbredning – ofta resultatet av människornas ingrepp i naturen. Det är genom åtgärder på landsbygden, och endast där, som u-länderna åter skulle kunna bli i stånd att försörja sin befolkning med mat för dagen.

Det är mat, vatten, bostad och bränsle – människors grundläggande behov – som det gäller. En landsbygdsutveckling som blir bestående förutsätter de berörda människornas egen medverkan. För att detta skall vara möjligt måste landsbygdsutvecklingen inriktas på en anpassning till de naturgivna förutsättningarna, till de mottagande människornas kultur- och levnadsvillkor och på småskaliga projekt med anpassad teknik.

6.2 Städerna

Den kraftigt ökande urbaniseringen i tredje världen kommer trots satsningar på landsbygdsutveckling naturligtvis att fortsätta. Detta kommer att innebära dramatiska förändringar i de fattiga ländernas levnadsmönster under 90-talet och efter sekelskiftet.

Skillnaderna i levnadsvillkor är många gånger än större i storstadsområdena än på landsbygden. De sociala förhållandena i slum och kåkförstäder i u-ländernas miljonstäder är värre än på landsbygden. Många människor tvingas leva under avskyvärda omständigheter på soptippar. Liksom på landsbygden hör även i städerna kvinnor och barn till dem som drabbas hårdast.

Denna utveckling kan inte bara lämnas därhän i biståndsarbetet. Med ambitionen att göra insatser för de fattigaste människorna måste vi finna lämpliga former för bistånd i de väldiga befolkningsanhopningar som städerna utgör. Det är viktigt att ha respekt för de svårigheter ett sådant bistånd möter. Många gånger kan enskilda organisationer vara den bästa kanalen. Alla stödbehov kan inte mötas med svenskt bilateralt bistånd.

Sverige har hittills intagit en avvaktande hållning till bistånd på bostads-

området. Med tanke på behoven och de positiva erfarenheterna från det sociala bostadsprojektet i Costa Rica finns det nu goda skäl att gå vidare. Ett rätt utformat bostadsbistånd där de boende själva engageras och personer med god lokal kunskap har ansvar bör successivt få ett ökat utrymme, främst i SIDA:s verksamhet.

6.3 Katastrofbistånd och förebyggande bistånd

De fattiga länderna drabbas hårt av ständigt återkommande katastrofer. Antalet offer har dessutom ökat kraftigt på senare år. Sex gånger fler människor dog i katastrofer under 1970-talet än under 1960-talet. Det är uppenbart att många av dessa katastrofer, och inte minst den omfattning de får, egentligen är ett resultat av miljöförstöring och överutnyttjande av naturresurser. Den är i sin tur i stor utsträckning en direkt följd av fattigdomen och underutvecklingen i sig.

Katastrofförebyggande bistånd är därför av största vikt både för att rädda människor undan kommande katastrofer och för att bidra till en utveckling som minskar risken för kommande katastrofer. Vårt bistånd bör därför i högre grad inriktas på katastrofförebyggande insatser och på uppbyggande av en katastrofberedskap i särskilt hårt drabbade områden.

När katastrofer inträffar måste vi vara beredda till snara och omfattande insatser för att rädda liv. Vi föreslår en höjning med 25 milj.kr. i förhållande till regeringens förslag. Katastrofbiståndet bör också, som Sture Linnér betonade i sin utredning, närmare länkas samman med det långsiktiga utvecklingsbiståndet.

Det överskott som svenskt jordbruk producerar kan ge ett visst bidrag till våra katastroflindrande insatser. Ett planerat överskott i svenskt jordbruk är dock inte ett lämpligt sätt att hjälpa u-länderna. Sverige kan på sikt ge effektivare hjälp på annat sätt: genom att stödja utvecklingen av u-ländernas eget jordbruk och genom miljövardande insatser bl.a. för att stoppa ökenutbredningen.

6.4 Miljö, markvård och energi

Miljöförstörelsen i u-länderna är både allvarligare och av delvis annan karaktär än i flertalet i-länder. Den drabbar ofta mer direkt möjligheterna att tillgodose de mänskliga basbehoven av mat, vatten och bränsle. I viktiga avseenden har u-länderna en betydligt känsligare naturmiljö än många i-länder.

Välbekanta exempel på denna miljöförstörelse är ökenspridning, ödeläggelse av tropisk regnskog och förorening av högproduktiva kustvatten. Det senare tar sig uttryck bl.a. i förödelse av mangrove-skogar som fungerar som fiskens barnkammare, förgiftande utsläpp och ett exploaterande industrifiske. Även i-ländernas export av avfall skapar problem som ofta leder till miljöförstöring i kusthaven.

Det är således nödvändigt att integrera miljöaspekterna i allt utvecklingsarbete som påverkar miljön.

Insatser för miljö, markvård och energi är naturliga och viktiga inslag i både landsbygdsutveckling och katastrofförebyggande bistånd och måste

därför få stort utrymme inom ramen för det landprogrammerade biståndet. Sverige har dock förutsättningar att göra ytterligare insatser på dessa områden, insatser som inte behöver begränsas till våra huvudmottagarländer.

Detta är så mycket mer motiverat som dessa problem ofta har en regional utbredning. Östafrika är ett belysande exempel. Jordförstöring låter sig inte hejdas av konstlade nationsgränser. Ytterligare insatser i Västafrika och Sahel-området bör också kunna bli aktuella.

Miljön får inte betraktas som en avgränsad sektor i biståndet. Sambanden mellan miljövard och utveckling är så starka att de måste påverka allt bistånd. Huvuddelen av miljövarsinsatserna måste därför ske i form av miljöhänsyn i alla utvecklingsprojekt som påverkar miljön. Men det kompletterande miljöanslaget är ändå av mycket stort värde. Därmed finns pengar tillgängliga för miljöinsatser, som av olika skäl inte kommer till stånd på andra sätt. En motsvarande anslagspost bör också ställas till BITS:s förfogande.

Vi vill betona att även den s.k. gröna naturvården såsom skydd av värdefulla naturområden och bevarande av hotade växt- och djurarter bör kunna få ett betydande svenskt bistånd.

Det är inte ovanligt att biståndsprojekt t.ex. inom kraftverks- och bevattningsområdena snarare har bidragit till miljöförstöring än hejdat den. Det är nödvändigt att varje biståndsinsats som kan komma att påverka miljön kombineras med miljökonsekvensanalyser. Denna typ av analyser kan också ingå som en självständig del i det svenska biståndet. En förutsättning för att detta skall fungera är att biståndsadministrationen har tillgång till biologiskt skolad personal. Med tanke på miljöfrågornas växande betydelse i biståndspolitikerna bör svensk biståndspersonal fortbildas på detta område. Genom energibistånd har Sverige möjlighet att medverka i arbetet för att kartlägga och utveckla nya och förnybara energikällor. Inriktningen bör vara att förbättra energisituationen på landsbygden – ute hos människorna i byarna.

Stöd till utveckling av för u-länder anpassad teknik är ett angeläget område.

6.5 Strukturanpassning – men med mänskligt ansikte

Skuldskrisen och den missriktade ekonomiska politik många u-länder, särskilt i Afrika, bedrivit har under 80-talet drivit fram ett behov av omfattande och långtgående ekonomiska reformer.

Bo Karlström, sedan några år verksam i Kenya, har nyligen i Svenska Dagbladet beskrivit de katastrofala verkningar Tanzanias dirigistiska ekonomiska politik har haft. Han framhåller att de tanzaniska hushållens inkomster halverades under Nyereres tid vid makten. Exemplet illustrerar det faktum att det är de tidigare ekonomiska misstagen – inte de försök som nu görs att lägga om politiken – som framför allt är orsaken till att fattiga människor i skuldtynnga länder drabbas.

En strukturanpassning som kan skapa förutsättningar för ekonomisk utveckling är nödvändig. Men de program som nu pågår med stöd av Världsbanken och IMF måste genomföras med hänsyn tagen till förhållandena i varje enskilt land. Om de skall drivas igenom i schablonmässiga och hårdhänta former är risken stor att de fattiga människorna drabbas ytterligare.

att sköra demokratier skadas och att de politiska förutsättningarna för ekonomiska reformer undermineras.

Sveriges samlade agerande bör syfta till att åstadkomma en kombination av skuldavskrivningar och en strukturanpassning med mänskligt ansikte.

- Vi bör i Världsbanken tillsammans med likasinnade länder verka för en ökad tonvikt vid sociala hänsyn och förhållandena i varje enskilt land.
- Vi bör fortsätta att komplettera strukturanpassningsprogram med socialt inriktade stödinsatser som lindrar omställningsproblemen för fattiga grupper.
- Vi bör ytterligare utöka det förvaltningsbistånd som syftar dels till att stärka mottagarländernas makroekonomiska kompetens och förmåga att förhandla med internationella långgivare, dels till att stärka de institutionella förutsättningarna för en fungerande marknadsekonomi.
- Vi bör slutligen lägga en ökad tonvikt vid utveckling av enskilt företagande och fungerande marknader i vårt bistånd.

En friare ekonomi med större utrymme för entreprenörer, kreativitet och småföretag skulle bidra både till resurstillväxt och till den mångfald som ger näring åt en demokratisk samhällsutveckling. I denna typ av bistånd kan svenska företag och näringslivsorganisationer ge värdefulla bidrag bl.a. enligt mönster från det s.k. systerindustriprojektet i Tanzania. Den resurs som svenskt näringsliv utgör genom sin breda internationella kompetens måste tas till vara inom ramen för ett bistånd som har u-ländernas intressen som utgångspunkt.

Stöd bör också i ökad utsträckning lämnas för åtgärder som främjar export av u-landsprodukter.

6.6 Utbildning och hälsovård

Den kris som drabbat främst Afrika kan inte dölja det faktum att den grundläggande skolutbildningen och den lokala hälsovården byggts ut i stor omfattning under de gångna 25 åren. Läskunnighet och kraftigt höjd medellivslängd är bara ett par bevis för framgångarna. Men samtidigt utgör krisen i Afrika det största hotet mot de framsteg som gjorts. Betalningsunderskott och budgetnedskärningar slår särskilt hårt mot de skolor och sjukhus som redan finns.

God hälsa och grundläggande skolutbildning är hörnstenar för enskilda människors förutsättningar att förändra sin tillvaro. Härigenom ges människor möjlighet till ett drägligare liv. Detta ger ökad styrka att ställa berättigade krav på inflytande över samhällsutvecklingen. Insatser på dessa områden är av avgörande betydelse för en höjning av produktiviteten också inom andra samhällssektorer.

Människorna är den största utvecklingsresursen. En fortsatt förbättring och utveckling av skola och hälsovård är en grundförutsättning för utveckling på andra områden. Svenskt bistånd bör även fortsättningsvis ges inom utbildning och hälsovård. Med de ökande svårigheterna för mottagarländer att finna resurser för att upprätthålla den standard som uppnåtts bör ökade resurser satsas på att konsolidera särskilt undervisning och hälsovård för landsbygdens befolkning. Dit hör även stöd till import av nödvändigt undervisningsmaterial och sjukvårdsutrustning.

Under de senaste 30-40 åren har läskunnigheten i världen kraftigt ökat. Samtidigt kan vi konstatera – mot bakgrund av den kraftiga befolkningsökningen och otillräcklig skolgång för barn i skolåldern – att analfabetismen i världen ökar totalt sett. 1985 beräknades antalet vuxna analfabeter (över 15 år) till ca 900 miljoner. Denna siffra kommer att stiga till en miljard om inte radikala åtgärder vidtas nu.

Mer än 120 miljoner barn mellan sex och elva år börjar inte ens skolan och en stor del av de barn som börjar skolan slutar innan de lär sig läsa och räkna på ett funktionellt sätt. Det innebär att stora skaror bland dagens barn riskerar att sälla sig till morgondagens analfabeter.

FN har tagit initiativ till en världskampanj för att söka utrota analfabetismen till år 2000. 1990 har därför av FN proklamerats som internationella läskunnighetsåret och ett intensivt arbete ska alltså pågå under det kommande decenniet. Länder i hela världen har tillsatt nationalkommittéer för att intensifiera arbetet, så även Sverige. Kommitténs närmare arbetsuppgifter är att genom opinionsarbete öka medvetenheten om analfabetismen och de problem som är förknippade med denna. I synnerhet skall kommittén observera den utbredda analfabetismen hos kvinnor i många utvecklingsländer och de konsekvenser för barnens välbefinnande som denna för med sig, liksom sambandet mellan analfabetismen och andra fattigdomsproblem.

Kommittén skall vidare sammanställa svenska forskningsresultat och andra erfarenheter inom läskunnighetsområdet och ta initiativ till, stödja och samordna andra svenska insatser från myndigheter och organisationer med anknytning till läskunnighetsarbete internationellt.

Som biståndsministern framhöll i ett uttalande den 6 december när läskunnighetsåret proklamerades officiellt i New York, så är året en politisk utmaning. I sammanhanget hänvisade hon till aktuella uppgifter om den negativa utvecklingen i en rad u-länder när det gäller läskunnigheten. Den svenska kommittén arbetar dock med knappa resurser och borde få ökade resurser för att lyckas med den uppgift den fått sig förelagd av regeringen. Vi föreslår därför att 2 milj.kr. ställs till kommitténs förfogande utöver den ram på ca 1 milj.kr. kommittén tidigare tilldelats exklusive kostnaderna för det sekretariat som inrättats i utbildningsdepartementet.

Sambandet mellan å ena sidan tekniskt inriktad verksamhet som brunnsborrning och å andra sidan insatser som engagerar och utbildar människor i fråga om sanitet och förebyggande hälsovård kan inte nog understrykas.

I vårt bistånd bör vi vidare uppmärksamma den utveckling och de växande problem som den snabbt ökande alkoholkonsumtionen i många u-länder för med sig. Alkoholism och olyckor förorsakade av alkoholförtäring hör tillsammans med aids-epidemin till de faktorer som snabbt kan lamslå en bräcklig sjukvårdsapparat.

Aids-epidemin är en utomordentligt allvarlig belastning på redan hårt drabbade u-länder. Rapporter om HIV-smittans snabba utbredning i Afrika antyder att en katastrof redan är ett faktum. Aids-epidemin kommer med all sannolikhet att bli en väldig utmaning för världens biståndsgivare. Risken är uppenbar att ökningen av antalet aids-fall kommer att knäcka en redan starkt underutvecklad sjukvård.

Sverige har engagerat sig på en rad olika sätt: genom WHO, genom bilaterala insatser och genom nordiskt samarbete. Allt talar för att detta bistånd kommer att behöva mångdubblas i omfattning.

Mot. 1989/90
U204

6.7 Familjeplanering

Folkökningen i tredje världen är ett av de största hoten mot strävan att åstadkomma utveckling och människovärdiga levnadsvillkor i u-länderna. Prognoserna är särskilt i Afrikas fall mycket oroande. Befolkningsfrågorna måste ägnas större uppmärksamhet i biståndsarbetet.

Det är glädjande att u-ländernas intresse för familjeplanering starkt har ökat under 80-talet. Ett betydelsefullt inslag i svensk biståndspolitik måste vara att genom utbildning och information bistå och göra det möjligt för föräldrar i tredje världen att själva planera och ta hand om det antal barn de önskar.

Folkpartiet tar bestämt avstånd från varje form av tvång inom familjeplanering. Vi bör inte heller stödja program som avser att locka till sterilisering med hjälp av vilseledande information, förmåner till klienter och/eller personal eller med bestraffningar till dem som inte utför ett fastställt antal steriliseringar etc.

Tonårsflickor i städerna är särskilt utsatta. Tonårsgraviteterna och könsjukdomarna ökar. Familjeplaneringen vänder sig oftast enbart till kvinnor. Män behöver bättre beredskap för att kunna ta ansvar som fäder, och för att förstå konsekvenserna av graviditeter för kvinnors och barns hälsa och livsmöjligheter. Kvinnor får i bästa fall råd genom bybarnmorskor och genom barn- och mödravård. För tonåringar och män fordras andra kanaler: genom industrier, militäranläggningar och skolor.

Sverige har en lång tradition och god kunskap på familjeplaneringens område. Det finns därför anledning att prioritera detta i det svenska biståndet. Insatser skall göras på bred front – även utanför programlandskretsen. Riksdagen bör enligt vår mening genom ett särskilt tillkännagivande till regeringen markera att biståndet på befolkningsområdet under 90-talet skall ges större utrymme och dignitet än hittills. En redovisning av vidtagna åtgärder skall lämnas i nästa budgetproposition. Vi föreslår också en höjning av anslaget till FN:s befolkningsfond, UNFPA.

6.8 Kvinnobistånd

SIDA:s handlingsprogram för kvinnoinriktat bistånd håller nu på att omsättas i praktisk handling. Detta handlingsprogram måste genomsyra SIDA:s verksamhet i varje led. Handlingsprogrammets huvudlinje är:

- att biståndet i sin helhet blir mera kvinnoinriktat,
- att speciella kvinnoprojekt kommer till stånd när omständigheterna motiverar det,
- att kvinnor på såväl givar- som mottagarsidan ges möjlighet att aktivt delta och medverka i biståndets utformning i stort och i planering, genomförande och utvärdering av enskilda biståndsinsatser och
- att biståndsinsatser som befaras få negativa konsekvenser för kvinnors

möjligheter till ekonomiskt och socialt framåtskridande och självständighet inte kommer till stånd eller om de redan existerar inte får fortsatt stöd.

Mot. 1989/90
U204

I budgetpropositionen aviserar regeringen en översyn av det kvinnoinriktade biståndet. Vi återkommer med förslag om hur biståndet i högre utsträckning kan komma kvinnorna till del efter det att vi fått ta del av denna översyn.

Särskilda s.k. kvinnohandläggare, som folkpartiet länge förespråkade, har nu tillsatts på många biståndskontor i programländerna. Problemet är att dessa oftast är lokalanställda och därmed har lägre status än utsändpersonal. En nackdel är att lokalanställda inte har samma kontakt med SIDA som de anställda som tidvis verkat i Sverige. Folkpartiet menar att kvinnohandläggarna normalt skall vara utsändpersonal och att en övergång till ett sådant system successivt skall ske.

Ett problem vid en bedömning av kvinnobiståndet är att statistiken inte är uppdelad på kvinnor och män. Folkpartiet föreslår att en målsättning för all statistik om utvecklingssamarbete skall vara att där det är möjligt göra den uppdelad på kön.

SIDA:s kvinnoenhet bör förstärkas. Detta är nödvändigt bl.a. för att den ska kunna fungera som sekretariat för SIDA:s kvinnoråd, KIB. Kvinnoenheten har en viktig koordinerande roll. Den bevakar att svenska åtaganden förverkligas, SIDA:s handlingsprogram för ett kvinnoinriktat bistånd tillämpas och att dess riktlinjer efterlevs.

6.9 U-ländernas glömda

För länder som inte klarar att ge de stora befolkningsgrupperna drägliga levnadsvillkor är det oftast en övermäktig uppgift att ta hand om de handikappade.

Handikapp kan ofta uppstå som en följd av sjukdomar. Allmänna hälso- och sjukvårdsinsatser som alltid varit en viktig del av svenskt bistånd hardär för en avgörande betydelse. Men det behövs också speciella insatser för de handikappade, som ofta är alldeles utlämnade i fattiga länder. Att visa omsorg om handikappade människor i fattiga länder är ytterst en fråga om att värna människovärdet. Här gör enskilda organisationer såsom Handikapprörelsens internationella biståndsstiftelse (SHIA) redan viktiga insatser.

Vi föreslår mot denna bakgrund att det bereds ett utrymme för ytterligare handikappinsatser på 10 milj.kr. inom Särskilda program.

7. Multilateralt bistånd

Sverige har alltid framhållit värdet av bistånd genom multilaterala biståndsorgan och särskilt då inom ramen för FN-familjen. Den stora fördelen med multilateralt bistånd är att det gör mottagarländerna mindre beroende av politisk välvilja från enskilda givarländer.

För svensk del är det multilaterala biståndet genom FN:s olika biståndsgorgan ett uttryck för den stora vikt vi vill lägga vid Förenta Nationernas arbete för fred och utveckling i världen.

Genom Afrikas kris har Världsbanksgruppen (Världsbanken och Internationella Utvecklingsfonden/IDA) liksom FN:s biståndsorgan (FN:s Utvecklingsprogram/UNDP och fackorganen) under 1980-talet fått en kraftigt ökad inriktning på de minst utvecklade länderna, särskilt i Afrika söder om Sahara.

Världsbanken har på senare år kritiserats starkt för de miljömässigt mycket allvarliga konsekvenser som ett antal stora Världsbanksfinansierade investeringsprojekt visat sig ha i en ekologiskt många gånger mycket starkt påfrestad u-landsmiljö. Dessa projekt har dessutom i flera fall inneburit omfattande tvångsförflyttningar av fattiga människor. Denna kritik har i flera avseenden haft god grund. Det är därför glädjande att det nu skett en betydelsefull omsvängning inom Världsbanken.

Såväl IDA som UNDP har fått minskade resurser under 1980-talet. Det slår hårt mot de två tyngsta multilaterala biståndsorganen, vilka är inriktade på att stödja de fattigaste u-länderna, särskilt i Afrika söder om Sahara. Det bör vara Sveriges målsättning att söka få till stånd ökade resurser till detta arbete. Vi föreslår bl.a. mot denna bakgrund höjda anslag till UNDP.

I den välkomna debatten om mål och medel för det svenska u-landsbiståndet får inte det multilaterala biståndssamarbetet glömmas bort. De svenska biståndsmålen gäller hela det svenska u-landsbiståndet.

Även inom ramen för de multilaterala biståndsorganens verksamhet bör Sverige därför betydligt mer kraftfullt verka för att ökad hänsyn tas till såväl att stödja en demokratisk samhällsutveckling och respekt för mänskliga rättigheter som att i högre grad beakta och främja miljöaspekterna. Det är en central uppgift för utredningen om det multilaterala biståndet att finna former för detta. Det får inte bara handla om att i allmänna ordalag framhålla principer utan att genom praktiska initiativ omsätta dessa biståndsmål i konkreta åtgärder som de multilaterala organen kan vidta.

Många av FN:s fackorgan står inför växande krav på insatser inom området som också prioriteras i svensk biståndspolitik. Sverige kan även här bidra ytterligare till såväl att öka deras nu hårt ansträngda resurser som att därigenom påverka andra stater till ökade insatser. Det gäller bl.a. UNHCR:s arbete för flyktingar och hemlösa, UNRWA:s arbete för Palestinaflyktingar, UNICEF:s insatser för barnen samt UNFPA:s insatser på befolkningsområdet.

Med tanke på den utomordentligt allvarliga flyktingsituationen i världen och den ekonomiska kris UNHCR befinner sig i föreslår vi en mycket kraftig höjning av det svenska stödet till FN:s flyktingkommissarie med 100 milj.kr. utöver regeringens förslag.

8. Beredningen för internationellt tekniskt-ekonomiskt samarbete

Beredningen för internationellt tekniskt-ekonomiskt samarbete (BITS) har till uppgift att med biståndsmedel främja ekonomisk och social utveckling i vissa u-länder och att utvidga och stärka Sveriges förbindelser med dessa länder. Verksamheten styrs av principerna för den svenska biståndspolitik

även om BITS:s verksamhet i första hand har varit inriktad på att främja u-ländernas ekonomiska tillväxt.

BITS:s tekniska samarbete syftar till teknologiöverföring genom bidrag till konsultstudier, utbildning, institutionssamarbete, personutbyte och kulturellt samarbete. Projekten finansieras av BITS men delegeras till svenska företag, organisationer och institutioner. Dessutom stöder BITS ett antal internationella kurser dit ett antal deltagare från u-länderna sänds. BITS ansvarar också för u-krediterna.

BITS är ett mycket värdefullt instrument för samarbete främst med medelinkomstländer, som kräver ett mindre djupgående engagemang från Sverige som biståndsgivare. Det är därför angeläget att slå vakt om och utveckla den verksamhet BITS bedriver. Det innebär bl. a. att den breddning av arbetet mot flera av biståndsmålen, såsom miljö men även social utjämning, som nu pågår bör drivas vidare. Därmed kan biståndet till BITS-länder bli mer behovsstyrt. Vi noterar med tillfredsställelse att regeringen föreslår en förstärkning för myndigheten.

I linje med vår syn på bindning av bistånd menar vi att bindningen av BITS tekniska bistånd till upphandling i Sverige bör upphävas. I praktiken får detta främst konsekvenser för det finansiella stödet men man bör inte utsluta att BITS också skulle kunna finansiera kunskapsöverföring från en utländsk part t.ex. en institution i något nordiskt land och ett u-land.

I avsnitten om demokrati respektive miljö har ovan föreslagits att BITS skall få särskilda ämnesanslag (parallella till SIDA:s) på dessa bägge områden. Om det i ett BITS-land finns ett mer omfattande behov av miljö- eller demokratiinsatser som kan tillgodoses i former som passar BITS arbets sätt bör de kunna tillgodoses utan att SIDA tvingas gå in.

Vi vill i det här sammanhanget också väcka frågan om vilken typ av bistånd som kan ges till relativt rika och ekonomiskt framgångsrika u-länder t.ex. Malaysia som nu står på tröskeln till att bli ett NIC-land. Vi har tidigare behandlat frågan om u-krediter och konstaterat att de bör få en tydligare låginkomstprofil. I fallet Malaysia skulle de annars – med tanke på kommande energiinvesteringar – kunna få bistånd i en omfattning som inte vore biståndspolitiskt motiverad.

Tekniskt bistånd till länder av denna typ bör inte ges en allmän utvecklingskaraktär med främsta syfte att främja kontakter mellan Sverige och u-landet. Däremot kan bistånd vara motiverat av miljöskäl. Framtiden för Malaysias regnskogar är också vår angelägenhet och det är en del av vårt globala ansvar att bidra till bevarande och utveckling av ett uthålligt tropiskt skogsbruk. På motsvarande sätt kan det vara motiverat att ge stöd till andra rikare u-länder för att befästa deras demokrati. Ju fattigare länderna är destostörre anledning finns det att i stället anlägga ett landperspektiv och söka främja deras samlade utveckling.

BITS internationella kurser är av omvittnat hög kvalitet och är ett mycket värdefullt inslag i biståndet. De bör därför successivt byggas ut och i ännu högre grad inriktas på annat än infrastruktur.

9. Anslag och övriga frågor

Mot. 1989/90
U204

Folkpartiet föreslår att biståndsramen höjs med 400 milj.kr. utöver 1%-målet. Därmed kan bl.a. det föreslagna östsamarbetet på 300 milj.kr. per år läggas utanför 1%-ramen.

Vi föreslår vidare att anslaget för u-krediter minskar med 100 milj.kr. Landramen för Vietnam föreslås sänkt med 75 milj.kr. (till 225 milj.kr.).

Anslaget till berörda ändamål fastställs till en sådan nivå att allt utvecklingssamarbete med Östeuropa i stället finansieras från det särskilda anslag till regeringens föfogande för Demokratisk samhällsuppyggnad i en bredare krets länder på 300 milj.kr. som föreslagits tidigare i motionen. Regeringen har i budgetpropositionen inte ansträngt sig att tydligt redovisa exakt hur medlen för östbistånd skall tas fram. Det är en oacceptabel nonchalans mot riksdagen. Det får nu ankomma på utskottet att i samband med beredningen avkräva regeringen ett sådant besked. Den omfördelning av anslagsposterna som vi nedan sammanställer kan komma att behöva justeras efter denna redovisning.

Med de reduceringar som ovan refererats finns 875 milj.kr. tillgängliga för andra insatser. Vi föreslår att de fördelas på följande sätt. Plus och minus anges i förhållande till regeringens förslag:

UNDP n+ 20 (dvs. 790)	
FN:s befolkningsfond (UNFPA)	+ 15 (dvs. 140)
FN:s barnfond (UNICEF)	+ 20 (dvs. 360)
FN:s fond för Palestinaflyktingar (UNRWA)	+ 10 (dvs. 140)
FN:s flyktingkommissarie (UNHCR)	+ 100 (dvs. 290)
Filippinerna	+ 50
Uganda	+ 110
Costa Rica	+ 60
Namibia	+ 20 (dvs. 120)
Humanitärt bistånd i södra Afrika	+ 20 (dvs. 330)
Humanitärt bistånd i Asien	+ 38
Katastrofbistånd	+ 25 (dvs. 622)
Enskilda organisationer	+ 25 (dvs. 700)
Särskilda program, delpost för handikappade	+ 10
Miljöanslag till BITS	+ 20
Demokratianslag till BITS	+ 10
U-landsforskning	+ 10 (dvs. 370)
SIDA:s administration	+ 10 (dvs. 256)
Internationella läskunnighetsåret	+ 2
Demokratisk samhällsuppyggnad	+ 300

Förstärkningen av SIDA:s administration motiveras bl.a. av de behov som skapas genom växande biståndsanslag, genom de nya verksamheter såsom humanitärt bistånd i Asien vi föreslår, genom krav på ökad effektivitet och genom våra förslag om utbyggnad av kvinnoenheten. Dessa behov kvarstår även om en utveckling mot ett ökat ansvarstagande för mottagarländerna i linje med vad SIDA:s rollutredning förespråkat kommer till stånd.

Vi vill vidare understryka vikten av att biståndsadministrationen tar vara på hemvändande biståndsarbetsarens erfarenheter – något som bl.a. Riksrevisionsverkets granskning "Lär sig SIDA?" betonade.

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om biståndets legitimitet och effektivitet,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ny målsättning,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en ökning av u-landsbiståndet,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om 1%-målet och östsamarbetet,

5. att riksdagen för budgetåret 1990/91 beslutar inrätta ett särskilt anslag på 300 milj.kr. för Demokratisk samhällsuppbyggnad som ställs till regeringens förfogande i enlighet med vad i motionen anförts och från vilket den del av det svenska utvecklingssamarbetet med Öst-europa som regeringen avser ta från 1%-ramen dvs. sammanlagt 900 milj.kr. under en treårsperiod finansieras,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en motsvarande justering av de anslag som i regeringens budgetförslag inrymmer medel för östsamarbete,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en minskning av andelen bundet bistånd,

8. att riksdagen hos regeringen begär en samlad, parlamentarisk översyn av systemet med u-krediter i enlighet med vad som anförts i motionen,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till uppbyggande av en demokratisk infrastruktur i våra mottagarländer,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till stiftelser för bistånd till opinionsbildande organisationer i u-länder,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utvidgning av det humanitära biståndet,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen skall ta initiativ till en årlig oberoende redovisning av förhållandena beträffande demokrati och mänskliga rättigheter i våra mottagarländer.

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att det bistånd som förmedlas via enskilda organisationer skall öka till en miljard kronor inom tre år,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om systemet med programländer,

15. att riksdagen beslutar göra Uganda till nytt programland för svenskt bistånd,

16. att riksdagen beslutar göra Namibia till nytt programland för svenskt bistånd,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bistånd till Polisario,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av biståndet till Etiopien.

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bistånd till offren för kriget i Eritrea.

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om långsiktig kunskapsuppbyggnad om det franska-landande Afrika.

21. att riksdagen beslutar göra Costa Rica till nytt programland för svenskt bistånd.

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om biståndet till Nicaragua.

23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Cuba inte längre bör ingå i kretsen av länder som BITS har reguljärt samarbete med.

24. att riksdagen beslutar göra Filippinerna till nytt programland för svenskt bistånd.

25. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om svenska insatser inom ramen för Philippine Aid Plan.

26. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskningssamarbete med Filippinerna via SAREC.

[att riksdagen beslutar att importen av teko-varor från Filippinerna omedelbart skall släppas fri,¹]

27. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om biståndet till Vietnam.

28. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bistånd till Afghanistan.

29. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om anslagsposten Projektbistånd till vissa u-länder och dess användning.

30. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bistånd till Nepal.

31. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bistånd inom bostadssektorn.

32. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om strukturanpassning.

33. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bistånd till familjeplanering.

34. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kvinnoinriktat bistånd.

35. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bistånd till handikappade.

36. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av BITS tekniska bistånd.

37. att riksdagen beslutar avskaffa bindningen av BITS tekniska bistånd till upphandling i Sverige.

38. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bistånd till relativt rika och framgångsrika u-länder,
39. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om BITS internationella kurser,
40. att riksdagen beslutar höja biståndsramen med 400 milj.kr. utöver regeringens förslag för budgetåret 1990/91,
41. att riksdagen till UNDP för budgetåret 1990/91 anslår 20 milj.kr. utöver regeringens förslag eller således 790 milj.kr.,
42. att riksdagen till UNFPA för budgetåret 1990/91 anslår 15 milj.kr. utöver regeringens förslag eller således 140 milj.kr.,
43. att riksdagen till UNICEF för budgetåret 1990/91 anslår 20 milj.kr. utöver regeringens förslag eller således 360 milj.kr.,
44. att riksdagen till UNRWA för budgetåret 1990/91 anslår 10 milj.kr. utöver regeringens förslag eller således 140 milj.kr.,
45. att riksdagen till UNHCR för budgetåret 1990/91 anslår 100 milj.kr. utöver regeringens förslag eller således 290 milj.kr.,
46. att riksdagen för budgetåret 1990/91 bestämmer medelsramen för Vietnam till 75 milj.kr. mindre än regeringen föreslagit eller således 225 milj.kr.,
47. att riksdagen för budgetåret 1990/91 fastställer en landram för Filippinerna till 50 milj.kr.,
48. att riksdagen för budgetåret 1990/91 fastställer en landram för Uganda till 110 milj.kr.,
49. att riksdagen för budgetåret 1990/91 bestämmer medelsramen för Namibia till 20 milj.kr. mer än regeringen föreslagit eller således 120 milj.kr.,
50. att riksdagen för budgetåret 1990/91 fastställer en landram för Costa Rica till 60 milj.kr.,
51. att riksdagen för budgetåret 1990/91 fastställer medelsramen för Humanitärt bistånd i södra Afrika till 20 milj.kr. mer än regeringen föreslagit eller således 330 milj.kr.,
52. att riksdagen beslutar inrätta en anslagspost för Humanitärt bistånd i Asien och för budgetåret 1990/91 anslår 38 milj.kr.,
53. att riksdagen för budgetåret 1990/91 till katastrofbistånd m.m. anslår 25 milj.kr. mer än regeringen föreslagit eller således 622 milj.kr.,
54. att riksdagen för budgetåret 1990/91 till Bistånd genom folkrörelser och andra enskilda organisationer anslår 25 milj.kr. mer än regeringen föreslagit eller således 700 milj.kr.,
55. att riksdagen för budgetåret 1990/91 till Särskilda program anslår 10 milj.kr. mer än regeringen föreslagit att användas för handikappinsatser eller således 418 milj.kr.,
56. att riksdagen beslutar inrätta ett särskilt anslag till BITS för Särskilda miljöinsatser och för budgetåret 1990/91 anslår 20 milj.kr.,
57. att riksdagen beslutar inrätta ett särskilt anslag till BITS för Främjande av demokrati och mänskliga rättigheter och för budgetåret 1990/91 anslår 10 milj.kr.,

58. att riksdagen för budgetåret 1990/91 till u-krediter anslår 100 milj.kr. mindre än regeringen föreslagit eller således 300 milj.kr.,

59. att riksdagen för budgetåret 1990/91 till U-landsforskning anslår 10 milj.kr. mer än regeringen föreslagit eller således 370 milj.kr. att användas för forskningssamarbete i Asien, företrädesvis Filippinerna,

60. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att utökade anslag till u-landsforskning till viss del skall kunna användas för att förstärka SAREC så att insatser i Asien, särskilt Filippinerna, skall kunna genomföras,

61. att riksdagen för budgetåret 1990/91 till SIDA:s administration anslår 10 milj.kr. mer än regeringen föreslagit eller således 256009000 kr.,

62. att riksdagen för budgetåret 1990/91 till insatser inom ramen för internationella läskunnighetsåret anslår 2 milj.kr. utöver vad regeringen anvisar i enlighet med vad som anförts i motionen,

63. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om SIDA:s administration och hemvändande biståndsarbetsarens erfarenheter.

Stockholm den 18 januari 1990

Bengt Westerberg (fp)

Kerstin Ekman (fp)

Charlotte Branting (fp)

Sigge Godin (fp)

Ingela Mårtensson (fp)

Anne Wibble (fp)

Ingemar Eliasson (fp)

Karl-Göran Biörsmark (fp)

Birgit Friggebo (fp)

Elver Jonsson (fp)

Daniel Tarschys (fp)

Jan-Erik Wikström (fp)